

Resultaterne

af det tværkommunale samarbejde om
Naturområde Horsens Fjord

Udsigten fra Trustrup Høje

Oktober 2023

Resume af resultaterne

Gennem det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord har Odder, Hedensted og Horsens Kommuner etableret afmærkede vandre- og cykelruter gennem fjordlandskabet. Ruterne er fulgt op af fysisk og digital formidling af oplevelsesmuligheder og historier fra området.

Følgende er gennemført i projektperioden:

- Ny-afmærket eller om-afmærket i alt ca. 140 km vandreruter med hovedneren i den ca. 36 km lange *Banestien Horsens-Odder* og den ca. 60 km lange *Vandreruten Horsens Fjord* med forbindelse til den 22 km lange *Kyststien – SPOR´et Snaptun-Juelsminde*.
- Opsat 61 nye infotavler rundt i fjordlandskabet og 6 A3-specialtavler
- Nyafmærket 52 km cykelrute nr. 87, *Cykelruten Horsens Fjord*
- Opsat mere end 300 træpæle til piktogrammer, og som med farver på pælene angiver offentlige og private arealer
- Etablering af faciliteter langs vandre- og cykelruter (bænke og bordebenke-sæt, kædeafspærringer, spange, trappe, træ- og grusbelagte stier, faldlåger og parkeringsplads
- En digital oplevelsesportal *OplevHorsensFjord.dk*
- Udarbejdelse en samlet trykt folder om fjordens friluftsliv og oplevelser samt 4 SPOR-foldere om specifikke delstrækninger i form af SPOR.
- Gennemført naturpleje med græsning bag strømførende dyrehegn og maskinel naturpleje af rynket rose.

Tidslinje

Medio 2018	Officiel igangsætning af det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord
Ultimo 2018	Nedsættelse af politisk styregruppe, administrativ styregruppe og arbejdsgruppe. Der bevilges midler fra de tre kommuner – og der kan arbejdes på at sikre supplerende midler fra fonde m.v. Skolesporet mellem Hundslund og Søvind indvies. Kortlægning af eksisterende afmærkede ruter, faciliteter og formidling i hele Horsens Fjord området går i gang.
Primo 2019	Dialogen med lodsejere begynder, kortlægning af muligheder for at sammenkoble stier på et frivilligt grundlag.
Medio 2019	Ekskursion for styregrupper og arbejdsgruppe fjorden rundt med drøftelse af forskellige relevante emner. Formidlingskonceptet godkendes.
Ultimo 2019	Et arbejdsgrundlag godkendes – herunder at afmærkede vandreruter skal aftales ved frivillighed.

Primo 2020	Banestien er færdigafmærket, og infotavler er udført, men ruten kan ikke officielt indvies pga. Corona. Den digitale platform OplevHorsensFjord.dk går i luften.
Medio 2020	Der udføres førstegangspleje af rynket rose på Borre Knob ved stranden foran madpakkehuset. Partnerskabet om primitive overnatningsfaciliteter ved Hundslundhallen begynder at få form.
Ultimo 2020	Der indgås aftale med lodsejer om køb af areal til parkering syd for Amstrup. Arbejdet med sporprojekt ved Bisholt startes op.
Primo 2021	Skolesporet udvides til Elbæk. Vandreruten Horsens Fjords forløb nord om Snaptun planlægges.
Medio 2021	Matrikulær sag om arealerhvervelse af parkeringsareal afsluttes. Der tegnes grundkort over samlede stier, faciliteter og formidling.
Ultimo 2021	Der indgås aftale med lodsejere syd for fjorden og Vandreruten Horsens Fjord begynder at blive afmærket. Partnerskabet i Ålstrup får etableret træstier, grusstier, undersøgelsesplatform, analog og digital og formidling. Partnerskabet indvies meget festligt.
Primo 2022	Arbejdet med at afmærke sideruter i statsskovene ved Boller igangsættes. Dialog om afmærkning af stier i Sondrup Plantage igangsættes. Arbejdet med at realisere partnerskabet ved Oldermanshøjen igangsættes.
Medio 2022	Arbejdet med SPOR på Borre Knob og ved Bisholt bliver konkret.
Ultimo 2022	Trappe og spange ved Vandreruten Horsens Fjord syd for fjorden etableres. Ved Ørting etableres dyrehegn, og der opsættes infotavler.
Primo 2023	SPOR ved Ørting, Borre Knob og Bisholt etableres. Faldlåger sættes i kreaturhegn ved Bisholt.
Medio 2023	Vandreruten Horsens Fjord, sideruter, Cykelruten Horsens Fjord, faciliteter og formidling indvies. Oldermanslauget i Ørting indvies. Der udgives en samlet folder om Horsens Fjord.
Ultimo 2023	De sidste formidlingstavler udføres, og projektet afsluttes.

Organisering

Politisk styregruppe (perioden 2019-2021)

Ole Lyngby Pedersen, Odder Kommune
Elvin Hansen, Odder Kommune
Lene Tingleff, Hedensted Kommune
Steen Christensen, Hedensted Kommune
Martin Ravn, Horsens Kommune
Niels Peter Bøgballe, Horsens Kommune

Administrativ styregruppe (perioden 2019-2023)

Bent H. Mortensen, Odder Kommune (i 2023 afløst af Lene Andersen)
Michael Larsen, Hedensted Kommune (i 2023 afløst af Lene Kofoed)
Flemming Larsen, Horsens Kommune

Arbejdsgruppe (perioden 2019-2023)

Merete Johannsen, Odder Kommune (i 2023 afløst af Lene Andersen)
Lene Kofoed, Hedensted Kommune
Stine Wraae Bach, Horsens Kommune
Rikke Schiøtz Jensen, Horsens Kommune (perioden 2019-2021)
Helle Berthold Rosenberg, Kystlandet (perioden 2019-2021)

Ekstern konsulent

Landskabsarkitekt Bendt Nielsens Tegnesteue

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6
2. Arbejdsopgaven	9
3. Anlæg af myndighedsgodkendelser i tilknytning til vandreruterne	16
4. Formidlingsopgaven	17
5. Omfattede og afledte lokale projekter	26
6. Drift af ruter og formidling	29
7. Indvielsen den 29. april 2023	32
8. Udeståender	33
9. Regnskab	36

Undersøgelsesplatformen i Ålstrup

Borgmestrene Peter Sørensen, Kasper Glyngø og Uffe Jensen igangsætter samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord ved Sondrup Strand i juni 2018.

1. Indledning

Ved udgangen af 2017 blev der på initiativ af Odder og Horsens Kommuner igangsat en foranalyse omkring muligheden for at etablere en naturpark eller lignende i Horsens Fjord. En række ”erfarne herrer” bosiddende i Odder og Horsens Kommuner og med natur- og kulturhistoriske specialer havde venligt presset på for at igangsætte et arbejde for fjordområdet. I maj 2018 blev foranalysen fremlagt med forslag om at etablere et 3-årigt samarbejde, som kunne udmunde i en anbefaling om fremtidige muligheder for Horsens Fjord – f.eks. en naturpark efter Friluftsrådets model eller en UNESCO Geopark.

Det blev besluttet, at der igangsattes en proces med at realisere konkrete lokale projekter om tilgængelighed, faciliteter og formidling, idet lokalsamfund omkring fjorden f.eks. i Hov og på Tunø allerede på daværende tidspunkt havde gennemført succesfulde, lokale grønne partnerskaber.

Endvidere var der kortlagt flere ønsker til lokal udvikling med konkrete projekter i støbeskeen som f.eks. skolesporet mellem Hundslund og Søvind. Det stod også hurtigt klart, at en udrulning af et udviklingsprojekt burde omfatte Hedensted Kommune, som via et lokalt grønt partnerskab allerede havde etableret den afmærkede vandrerute, Kyststien – SPOR’et Snaptun-Juelsminde.

Samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord blev igangsat af borgmestrene fra Horsens, Hedensted og Odder Kommuner på et pressemøde i juni 2018 på Sondrup Strand. Borgmestrenes offentliggørelse blev fulgt op af en budgetbevilling på 250.000 kr. pr år i perioden 2019-2021 i hver af de tre fjordkommuner.

Der blev nedsat en arbejdsgruppe med repr. for naturafdelingerne ved de tre kommuner, en kommunikationsmedarbejder fra Horsens Kommune samt en repræsentant for turistsamarbejdet for de tre kommuner Destination Kystlandet.

Arbejdsgruppen blev fulgt af en administrativ styregruppe, nedsat blandt lederne af natur- og miljøafdelingerne i kommunerne, og en politisk styregruppe bestående af formænd og næstformænd i kommunernes plan- natur-, miljø- og/eller klimaudvalg. Naturstyrelsens enheder i Trekantområdet og Søhøjlandet fulgte projektet fra sidelinjen.

Odder Museum, Museum Horsens og Glud Museum stillede sig til rådighed for kvalitetssikring af formidlingens indhold. Landskabsarkitekt Bendt Nielsens Tegnstue havde været konsulent på foranalysen og blev også ansat som ekstern projektkonsulent på det tværkommunale samarbejde om Naturområdet Horsens Fjord.

Den politiske styregruppe vedtog et arbejdsgrundlag for de første tre års indsats, hvor det bl.a. blev anført i uddrag):

Horsens Fjord og landskabet omkring rummer en helt unik rigdom af natur, kulturhistorie og rekreative muligheder. De tre kommuner Odder, Horsens og Hedensted er alle begunstiget af at ligge ud til fjorden og det fantastiske naturområde omkring, som strækker sig fra Hou i nord, Nørrestrand i vest, Endelave i øst til Snaptun i syd.

Naturområdet gemmer på et stort potentiale, der kan sætte Horsens Fjord på landkortet både lokalt, nationalt og internationalt.

....

Dette store potentiale samarbejder Odder, Horsens og Hedensted kommuner om at udvikle og indfri i projektet "Naturområde Horsens Fjord". Det skal bl.a. ske ved at åbne området op og skabe bedre tilgængelighed, at udvikle naturen og at fortælle de fantastiske historier, området rummer.

....

Nye stier og oplevelser

Kommunerne vil igennem aktiv dialog og tæt samarbejde med lodsejere, beboere på landet, organisationer og foreninger udvikle naturområdet og åbne op for adgang for flere besøgende til de dele af landskabet, der kan bære det. Nye stier skal forbindes med de nuværende, så der bliver skabt et stisystem hele vejen rundt omkring fjorden på tværs af de tre kommuner.

....

I takt med, at tilgængeligheden forbedres, skal stierne afmærkes, og der skal sikres en ensartet og koordineret formidling med fokus på de særlige kvaliteter og historier,

som Naturområde Horsens Fjord rummer. Der skal være noget at opleve og blive klogere på.

....

Udviklingen skal ske med respekt for balancen mellem beskyttelse og benyttelse af det unikke område.

....

De konkrete initiativer f.eks. indvielser af stier samt den overordnede fortælling om det tværkommunale samarbejde og områdets potentialer skal formidles gennem pressen med særligt fokus på de lokale medier. Den digitale platform oplevhorsensfjord.dk fungerer som et opdateret kort over de muligheder for friluftsliv, som området tilbyder.

....

Borgerne skal inddrages i projektet ved f.eks. indvielser af stier eller åbning af faciliteter. Det kan f.eks. være i form af arrangerede vandreture, så interesserede kommer ud i området og oplever det på egen hånd. Inddragelsen skal samtidig sikre, at de gode idéer til nye initiativer bliver høstet.

SkoleSPOR´et mellem Hundslund og Søvind kunne borgmestrene fra Horsens og Odder Kommuner indvie i december 2018, hvorpå arbejdet med bl.a. at realisere en sammenhængende Banesti mellem Horsens og Odder med en sidegren i form af et skoleSPOR til Elbæk blev igangsat. Langs sydsiden af Horsens Fjord blev der opstartet en dialog med lodsejere om at få udpeget et muligt tracé til en vandresti langs fjordens sydside.

Som følge af Corona-epidemien blev det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord sat ned i hastighed fra marts 2020 til maj 2021. Fysiske besøg hos private lodsejere var ikke muligt under pandemien, og derfor fortsatte arbejdet med at realisere visionen om det tværkommunale samarbejde på de indre linjer. Bl.a. blev Banestien Horsens-Odder afmærket og formidlet, og myndighedsarbejdet med at skaffe tilladelser til spange og trapper ved fjordens sydside blev igangsat. Det havde været planen at lave borgerinddragelse i tilknytning til en indvielse af Banestien, men indvielsen kunne ikke gennemføres som følge af Corona-nedlukningen.

Kommunerne bevilgede yderligere hver 250.000 kr. for afrundingen af det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord i 2022/2023. I foråret 2022 blev der også igangsat et forarbejde om en ny strategisk-fysisk udviklingsplan, Længe Leve Horsens Fjord, med fokus på at arbejde med en bæredygtig turismeudvikling omkring fjorden.

2. Arbejdsopgaven

Målsætninger for det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord

Den politiske styregruppe besluttede på styregruppemøder i 2019, at der skulle arbejdes på en række delmål:

1. *At dialogen med lokale lodsejere og lokalsamfund sker med respekt for ejendomsretten, og at ekspropriation ikke kan bringes i anvendelse eller italesættes ved etablering af stier.*
2. *At formidling skal udarbejdes efter velkendte principper kendt fra Søhøjlandet (hvor både Horsens og Hedensted Kommuner anvender konceptet i forvejen¹). Her arbejdes bl.a. med at synliggøre for publikum, om man er på offentlige eller private arealer, hvor adgangsreglerne er forskellige.*
3. *At adgangsreglerne bliver formidlet til publikum sammen med lokale natur- og kulturhistorier på infotavler langs stierne.*
4. *At de kommunale bevillinger skal søges suppleret med fundraising til konkrete delprojekter.*
5. *At realisering af konkrete projekter i samarbejde med lodsejere og lokalsamfund skal vægtes højt, fremfor at holde mange møder i organisationen.*

Etablering og afmærkning af stier

De generelle regler for offentlighedens adgang er reguleret af Naturbeskyttelsesloven, vejlovgivningen og Lov om mark- og Vejfred. Som udgangspunkt har offentligheden adgang til fods og på cykel til veje og stier i det åbne land og til skove med mindre lovlig skiltning begrænser denne adgang. Endvidere har offentligheden adgang til fods på strande og til udyrkede arealer.

Den offentlige adgang i sig selv skaber ikke automatisk mulighed for at afmærke ruter, hvis en lodsejer ikke ønsker afmærkningspæle placeret på sin ejendom. Derfor vil afmærkning af ruter bero på en dialog med lodsejerne, med mindre retten til afmærkning er sikret i f.eks. en fredning. Mange lodsejere er dog interesserede i at afmærke ruter, da publikum i stort omfang vil følge afmærkningerne og dermed forvilder man sig ikke ind på områder, hvor man ikke ønsker publikum.

I samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord har det fra begyndelsen været en grundlæggende intension at afmærke en vandresti, Vandreruten Horsens Fjord, rundt om fjorden med forbindelse over fjorden via cykelfærgen Alrø-Hjarnø-Snaptun. I den sidste fase af arbejdet indløb der fra politisk side også et ønske om at afmærke en sammenhængende lokal cykelrute nr. 87, Cykelruten Horsens Fjord, med forbindelse over fjorden via cykelfærgen.

Hovedprincipperne for etablering af vandre- og cykelruter ved Horsens Fjord har været følgende:

1. Afmærkninger på offentlige veje
2. Stier udlagt i fredninger
3. Stier på offentlige arealer

¹ Odder Kommune benyttede også konceptet i forvejen

Et eksempel på en særlig information, som er opsat ved Sondrup Plantage

4. Stier på private arealer ved frivillige aftaler
5. Stiu dlæg efter vejlovgivningen

Ad 1.: Afmærkninger på offentlige veje

På offentlige veje har publikum i sagens natur varig, fri adgang til fods og på cykel døgnet rundt. Ved afmærkning af ruter er det opfattelsen, at vejmyndigheden (kommunen) råder over et areal på op mod en meter fra asfaltkanten eller kanten af grusbelægninger. I disse tilfælde er det alene vejmyndigheden, som har givet tilladelse til etablering af træpæle med stiafmærkninger for vandrerruter i form af piktogrammer med rutenavn.

Det gælder såvel for hovedruterne Vandreruten Horsens Fjord og Banestien (afmærket med røde pile og prikker) samt de mange sidevandreruter i statskovene, i fredningerne og efter aftale over private arealer (afmærket med gule pile og prikker).

Cykelruten Horsens Fjord, lokal cykelrute 87, beror alene på offentlige færdselsretter og er derfor afmærket efter vejreglerne med færdselstavler i lighed med andre cykelruter.

Ad 2.: Stier udlagt i fredninger

I de store landskabsfredninger nord for Horsens Fjord mellem Stensballe og Ålstrup/Amstrup er der udlagt en del stier, som tidligere var afmærket af Århus Amt. I forbindelse med fredningernes gennemførelse har lodsejerne modtaget udmålte erstatninger i forhold til den rådighedsindskrænkning, som offentlighedens adgang medførte på fredningstidspunktet.

Fredningskendelserne er tinglyst på de berørte ejendomme. Der hersker derfor ikke tvivl om offentlighedens ret til at færdes i fredningerne, som i flere tilfælde også indeholder en pasus om, at fredningerne heller ikke tilsidesætter offentlighedens adgang efter anden lovgivning. Det vil sige, at stier markeret i fredningskendelserne ikke er de eneste færdselsmuligheder, hvor offentligheden har adgang inden for fredningerne.

En enkelt lodsejer har modsat sig afmærkning af ruter på fredede arealer. Fredningsnævnet har i en afgørelse i sagen fra oktober 2021 udtalt:

Det er fredningsnævnets opfattelse, at det er en konsekvens af at udlægge en sti i en fredning, at tilsynsmyndigheden i nødvendigt omfang kan markere det udlagte stiforløb ved afmærkningspæle eller anden skiltning i hvert fald i en situation, hvor markeringen skete med den daværende [lodsejers] samtykke. Det er således også i overensstemmelse med de faktiske forhold og den afmærkning, der skete efter fredningen. Det betyder konkret, at der kan ske afmærkning langs stien, når det er nødvendigt for at informere om ændringer i stiforløbet [henvisninger til kort]. Afmærkningspælene og informationstavlen kan udskiftes, hvis det er nødvendigt for formålet med afmærkningen.

Der er omvendt fredningsnævnets opfattelse, at tilsynsmyndighedens adgang til at markere stiforløbet ikke kan udstrækkes til mere end at markere stiforløbet, og at fredningen således ikke giver [xxx] Kommune mulighed for at udføre andre former for markeringer, herunder en markering af Vandreruten Horsens Fjord uden samtykke fra [lodsejeren].

På baggrund af fredningsnævnets udtalelse, er den navngivne Vandreruten Horsens Fjord lagt udenom de fredede arealer ved den pågældende lodsejer. En unavngiven, afmærket siderute gennem de fredede arealer afventer, at Miljø og Fødevareklagenævnet behandler kommunens afgørelse om, at offentligheden har en generel færdselsret på den pågældende ejendom. Denne siderute kan afmærkes af den pågældende kommune, hvis klagenævnet stadfæster kommunens afgørelse.

Ad 3.: Stier på offentlige arealer

I den tidlige fase af det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord, arbejdede Horsens Kommune med at realisere projektet om Bakkelunden, hvor kommunen har modelleret et kuperet landskab af overskudsjord og ændret en tidligere kommunal losseplads til et rekreativt åndehul syd for bykernen.

Her har kommunen etableret bl.a. legeplads, grillhytte, borde/bænke-sæt og offentligt toilet med tilhørende parkering. Derfor var det oplagt at lade Vandreruten Horsens Fjord gå gennem Bakkelunden, så disse faciliteter kunne blive en del af oplevelsen på vandreruten. Dette er et eksempel på, at Vandreruten Horsens Fjord også er etableret på offentlige arealer.

I statsskovene ved Boller blev der afmærket en række sideruter til Vandreruten Horsens Fjord, som løber langs fjordens sydside gennem Boller Nederskov. Her har også Horsens Kommune bidraget til helheden ved anlæggelsen af den ca. 100 meter lange badebro i forlængelse af Boller Mole, så der er tilført ekstra oplevelsesmuligheder for vandre- og cykelgæster.

Nord for fjorden har det tværkommunale samarbejde nyafmærket stier på de statsejede arealer ved Trustrup Høje og Skablund Skov. Hvor Banestien og Vandreruten Horsens Fjord er sammenfaldende fra Stensballe til Haldrup er strækningen ejet af Naturstyrelsen. Det samme gælder Banestien mellem Hundslund og Bilsbæk.

Ad 4.: Stier på private arealer ved frivillige aftaler

Afmærkning af stier over private arealer kan kun ske med samtykke fra lodsejerne - i hvert fald, hvor der er tale om nye muligheder for færdsel, som ikke er sikret på anden vis. Det kan f.eks. være aftaler om at vandre i skel langs marker og hegn.

I disse tilfælde har muligheden i værktøjsskassen være landbrugets ordning om SPOR. Ved at indgå en frivillig aftale om færdsel, hvor offentlig færdsel ikke tidligere har været mulig eller lovlig, kan lodsejeren sikre sig mod bl.a. hævd. Ved at indgå en SPOR-aftale, har lodsejeren også mulighed for at hæve aftalen – f.eks. ved salg af ejendommen. Derfor er afmærkede ruter efter aftale om SPOR ikke sikret varighed, og de er derfor sårbare overfor publikums eventuelle misbrug af muligheden. Gennem de mange samtaler, der har været gennemført med private lodsejere, har bekymring om publikums adfærd knyttet sig til flere forhold:

- Affald i naturen
- Løse hunde
- Påvirkning af mulighed for jagt
- Negativ påvirkning af naturen – f.eks. jordrugende fugle i yngletiden
- MTB-cykling i større grupper
- Manglende drift, så ruten ikke er fremkommelig

Derfor hører der til SPOR-aftaler også et tilsagn om, at evaluere ruten. I aftalerne er der indføjet følgende passus:

Vandreruten [xxx] afmærkes med træpæle, som angiver, hvor vandrerne skal gå. Der anvendes brune pæle på private arealer, røde på statens og sorte på kommunale arealer. På informationstavler langs med ruten gøres der opmærksom på forskellen på adgangsreglerne for offentlige og private arealer, og at de private arealer er afmærket med brune pæle. Placering af afmærkningspæle aftales konkret med ejer inden opsætning.

....

Af hensyn til de forholdsvist store investeringer, der sker i tilknytning til Vandreruten [xxx] accepterer ejer, at den gensidige hensigt er, at vandreruten ikke nedlægges i de første 5 år - d.v.s. i perioden frem til januar 2028. Senest i januar 2027 evalueres projektet som helhed, og det aftales, om lodsejerne ønsker at opsige aftalen om ruten eller evt. indføre justeringer/forbedringer i tilknytning til en forlængelse af aftalen.

Affald som følge af vandregæster i naturen er et sjældent fænomen. De fleste steder, hvor man finder affald, er på lokaliteter, hvortil man kan køre i bil. Mange vandregæster vil i dag samle affald op, hvis de støder på det. Derfor er der en generel opfordring om at samle affald op på alle informationstavler rundt om fjorden.

Løse hunde er et reelt problem, som kun kan afhjælpes ved tydelig skiltning, påtale og oplysningskampagner. Mange hundeejere mener, at de har hunden under kontrol og er ikke klare over, at de kan forårsage aflysning af SPOR-aftaler med konsekvens for mange andre gæster i naturen. Derfor oplever man positivt, at andre vandregæster påtaler løse hunde overfor hundeejerne i bestræbelserne på at værne om de muligheder, som private lodsejere har stillet til rådighed. Derfor er der en generel opfordring om at holde hunde i snor på alle informationstavler og visse steder også på piktogrammer langs ruterne, hvor lodsejerne har ønsket det.

Ved jagt og intensivt land- og skovbrug kan lodsejerne afspærre SPOR'ene ved ophængning af skilte, som angiver tidsperioden, hvor jagten udøves, og ruten kan være spærret. Det er dog de færreste jagttyper, som vil medføre afspærring af aftalte, afmærkede ruter.

Hvis den afmærkede rute fastlægges i samarbejde med lodsejeren, kan problemer med f.eks. jordrugende fugle eller anden sårbar natur helt undgås. Vandregæster, som aktivt vælger at følge en rute gennem landskabet, følger normalt konsekvent afmærkningerne og har ofte en stor naturforståelse, som indebærer, at man ikke kommer for tæt på reder eller bevidst negativt påvirker beskyttede naturtyper. Det stiller omvendt krav om, at man kan forcere vandløb og terrænudfordringer de rigtige steder, og derfor kan der være anlæg knyttet til ruterne som f.eks. spange, trapper og faldlåger.

Vandreruterne er tydeligt skiltet med vandrepiktogram, og hvor cykling er et problem, skiltes også med forbud mod cykling, hvis det er lovligt at skilte med forbud. Cyklisters rettigheder er sikret gennem bl.a. naturbeskyttelsesloven, men hvor en lodsejer ved frivillighed åbner for færdsel til fods f.eks. langs en mark eller et hegn, hvor der ikke var en sti i forvejen, kan han betinge sig, at der skiltes med forbud mod cykling. De cyklister, som lodsejerne oftest udtrykker bekymring for, er MTB-cyklister i større grupper, som kan skræmme vildtet og gøre belægningerne ufremkommelige til fods.

Det er vigtigt, at driften af en frivillig aftalt rute er sikret. Mange lodsejere ønsker selv at klippe et spor og fjerne nedfaldne grene og lign., da de helst selv vil have hånd i hanke med arbejdet. Andre vil have sikkerhed for, at kommunen eller andre står for driften. Derfor er der til de tre kommuner afgivet en fyldestgørende registrering af, hvor kommunen forventes at varetage driften af ruterne fremadrettet.

Ad 5.: Stiudlæg efter vejlovgivningen

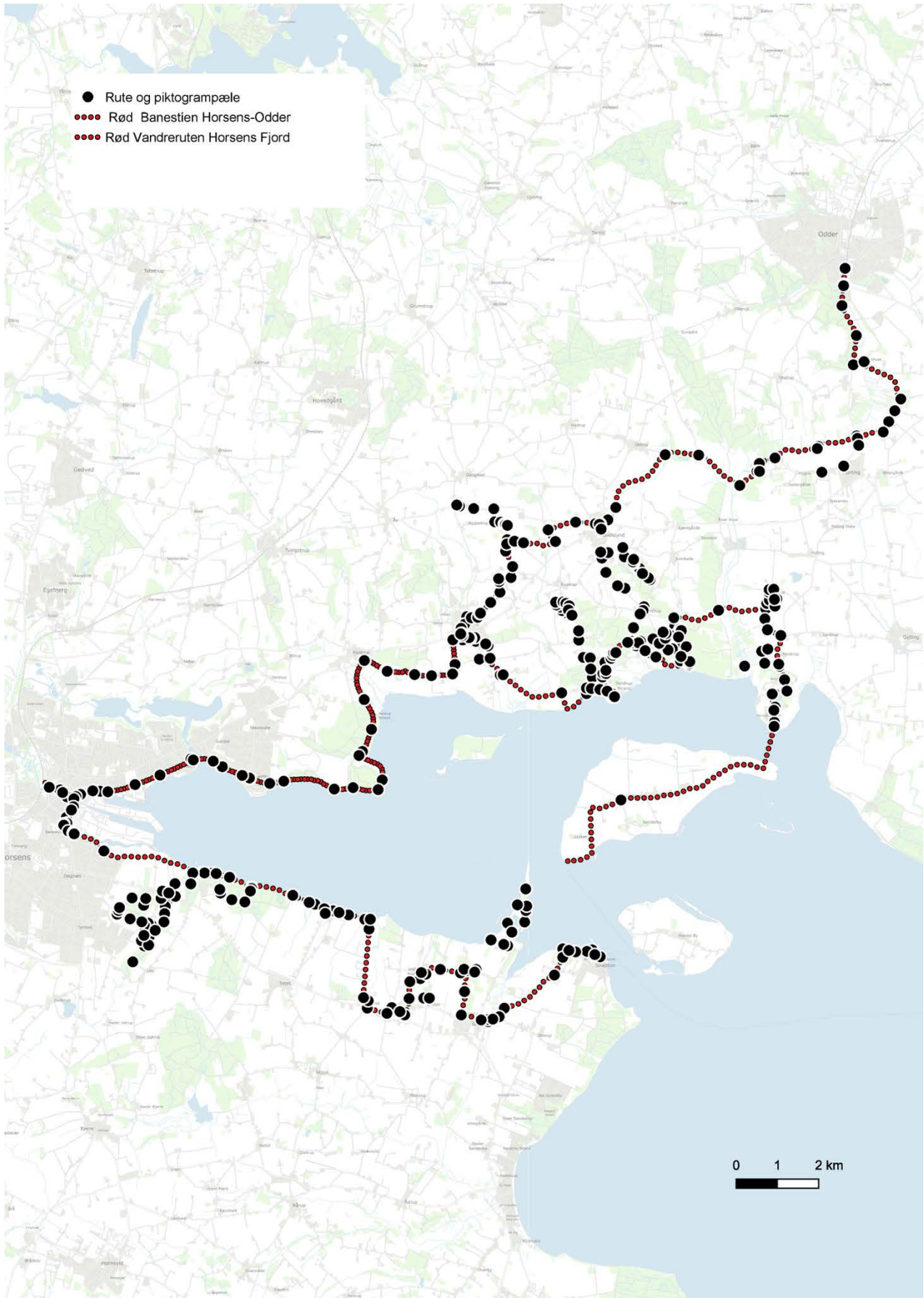
Hvor det ikke har været muligt at lave frivillige aftaler om afmærkning af ruter på private fællesveje, åbner vejlovgivningen op for, at vejmyndigheden kan opgradere en privat fællesvej til offentlig sti. Ved en privat fællesvej forstås et vejudlæg over privat jord, som tjener som vejadgang for flere lodsejere.

I et enkelt tilfælde i Hedensted Kommune har dette værktøj været taget i anvendelse. Den konkrete anledning var, at en ejer af et stykke af en privat fællesvej ikke ønskede at gå i dialog om afmærkning af den offentlige adgangsret til vejen. Kommunen vurderede, at vejen var essentiel for at sikre offentlighedens adgang til natur- og rekreative værdier.

Derfor meddelte Hedensted Kommune som vejmyndighed til samtlige vejberettigede, at man ville opgradere den private fællesvej til offentlig sti for gående færdsel, så kommunen fremadrettet bidrog til den private fællesvejs vedligeholdelse – herunder særligt til vedligeholdelse af afmærkningen. Ingen af de 6 vejberettigede lodsejere gjorde indsigelse, så Hedensted Kommune kunne i august 2022 træffe afgørelse i sagen. Afgørelsen blev heller ikke påklaget til Vejdirektoratet for så vidt angik retlige spørgsmål. Dermed blev denne strækning af Vandreruten Horsens Fjord sikret som varig sti.

Eksempler på piktogrammer

Eksempel på en spang, som leder publikum over et mindre vandløb ved kommunegrænsen mellem Hedensted og Horsens Kommuner.

3. Anlæg og myndighedsgodkendelser i tilknytning til vandreruterne

Anlæg i tilknytning til ruterne er udført i robust design med en lang levetid og lave driftsomkostninger for øje. Endvidere er der i så høj grad som muligt anvendt naturmaterialer i form af træ til anlæggene.

Så snart der er tale om anlæg, løftes også spørgsmålet om myndighedstilladelser. Der er i projektet indhentet tilladelser fra både Kystdirektoratet, Miljøstyrelsen og de respektive kommuner.

På strækningen fra Boller Nederskov til Brund Strandvej er der etableret 5 spange og 1 trappe. Spangene er udført i kraftigt egetræ på robiniepæle, og trappen er udført i certificeret hårdt træ ligeledes på robiniepæle. Spangene sikrer publikum adgang over vandløb og grøfter på især private arealer, og trappen er etableret i samarbejde med en privat lodsejer for at sikre publikum adgang over en stejl kystskrænt, hvor det på grund af nedfaldne træer ved højvande og bølgegang i fjorden vil være svært at komme forbi på stranden.

Der er etableret strømeførende dyrehegn for at sikre græsningspleje af rydede arealer ved Oldermændslauget i Ørting, som ligger ved Banestien. Endvidere er der etableret en faldlåge i hegnet, så publikum kan opleve en særlig stenkreds, som afspejler ejerforholdene i Ørting på udskiftningstidspunktet. Der er opsat en bænk ved Oldermændslauget.

4 faldlåger er etableret ved sideruten SPOR'et Bisholt Rundt, hvor publikum ved en frivillig SPOR-aftale har fået en parkeringsmulighed og adgang gennem græsningsarealer for malkekvæg. SPOR'et Bisholt Rundt hænger strukturelt sammen med SPOR'et Borre Knob, hvor der er gennemført en maskinel rydning af rynket rose ved stranden ud for det tidligere høsehus, som ejeren har åbnet som madpakkehus for publikum.

Syd for Amstrup er der erhvervet et markareal, som nu er indrettet som offentlig parkeringsplads ejet af Odder Kommune. Parkeringspladsen er omkranset af fodhegn i robinie, og der er opsat to rustikke borde/bænke-sæt.

Trappe ved Sejet Planteforædling

Ved Ålstrup er der etableret grusstier og 60 meter robust træsti samt en undersøgelsesplatform med grejbank til skoleklasser. SPOR´et Ålstrup er en siderute til Vandrerruten Horsens Fjord. Der er opsat bænke ved gadekæret i Ålstrup og ved undersøgelsesplatformen, hvor grejbanken er indbygget i to bænke.

I samarbejde med bestyrelsen bag Sondrup Plantningsselskab er der udført nyafmærkning af samtlige ruter i den fredede plantage, opsat kædeafspærringer ved indkørslerne og etableret særlig formidling til det cyklende publikum. Ejerkredsen har udtrykt forundring over, hvis skeptiske lodsejere få omlagt de afmærkede vandrerruter i fredningerne, mens andre ikke kan. Ejerkredsen ønsker, at alle lodsejere stilles lige. Den konkrete sag afventer lige nu klagemyndighedens afgørelse som tidligere nævnt.

Kædeafspærring i Sondrup Plantage

4. Formidlingsopgaven

Infotavler

Der er opsat 61 formidlingstavler i landskabet:

- 2 højskilte
- 2 vægplancher i A2
- 44 A2-tavler
- 13 A3-tavler samt 6 A3-tavler med særlig opfordring til cyklister

Formidlingstavlerne bringer oplysninger om relevante færdselsregler og forståelsen af pælefarver. Piktogrammer fra kommunerne og eventuelle andre bidragydere opfylder betingelserne for tydelige afsendersignaler og krav fra bidragydere om visning på trykt formidlingsmateriale. Endvidere er der oversigtskort og lokale fortællinger på tavlerne – ofte udvalgt i samarbejde med lodsejerne, som på den måde bidrager med stolthed og viden til fortællingerne.

Alle tavlestativer er udført efter Naturstyrelsens skilte-design, som er velkendt over hele Danmark, og som signalerer velkomst og relevant information til publikum.

Eksempel på A2-formidlingstavle

Velkommen til Banestien og Vandruterne Horsens Fjord

Horsens Banegård

Vandruterne Banestien forbinder banegårdene i Horsens og Odder med et stiftorløb så tæt på den oprindelige Horsens-Odder-bane som muligt.

Vandruten Horsens Fjord går gennem det kuperede fjordlandskab. Du kan vælge at gå syd om fjorden eller nord om fjorden.

Du går skiftevis nær vandkanten af Horsens Fjord og højt oppe i landskabet, og her bliver du belønnet med det ene spektakulære kikk efter det andet ud over fjorden med øerne Vorse, Alrø og Hjørnø. På ruten møder du det åbne agerland, skovområder og naturområder i det varierede terræn.

Overnatning og offentlig transport

Der er gode muligheder for primitiv overnatning ved Horsens Fjord – f.eks. på telt- og shelterpladser ved Brigsted Strand, teltpladser ved Sondrup Strand og shelterpladserne i Rold Skov og Tønbalde. Der er fri teltslagning i Skablung Skov, Boller Nederskov og Rold Skov.

Om sommeren kan du sejle med cykelfærgen over fjorden mellem Alrø, Hjørnø og Snaptun – www.kystlandet.dk/cykel.

Busrute 104 kører mellem Horsens, Glud og Snaptun. Busrute 306 kører mellem Horsens og Odder. Der er flexibus fra Odder til Alrø – www.midttrafik.dk/koreplaner.

Horsens nuværende banegård er opført i 1929. Arstal for foto er ukendt.

Jernbaneknudepunkt i Horsens

Den første jyske jernbanestrækning, Aarhus-Langå-Randers åbnede i 1862. Strækningen Fredericia-Aarhus blev vedtaget ved lov i 1861, og derpå gik planlægningen i gang. Staten besluttede, at banen skulle føres gennem Horsens.

Banen Fredericia-Aarhus med banegård i Horsens åbnede i 1868.

Den første banegård i Horsens blev opført ved den nuværende Vitus Beringsplads.

Hurtigt kom 4 nye privatbaner til: Horsens-Juelsminde (1884), Horsens-Tørring (1891), Horsens-Bryrup (1899) og Horsens-Odder (1904).

Baneanlæggene krævede som følge af den stigende transport mere plads, og man åbnede i 1929 den nye banegård, som også er banegård i dag.

Privatbanen Horsens-Odder

Banen Horsens-Odder åbnede i 1904 med egen godstasjon på Horsens Havn. Længden var 34 km med 8 stationer og 21 stoppesteder (trinbrætter).

Banen var oprindeligt tænkt med en sidebane fra Falling til Gylling, men sidebanen udgik af projektet. Jernbaneloven fra 1918 indeholdt igen en sidebane, nu fra Ørtning til Gylling, men den blev heller ikke realiseret. I Elbæk Skov lå i 1904-1928 et yndet udflugtsmål i form af en pavillon opført af Stensballegårds ejer.

Horsens-Odder Banen blev bl.a. anvendt til transport af mergel fra de mange mergelgrave omkring Søvind.

Banen fungerede frem til 31. marts 1967, hvor den blev nedlagt. På det tidspunkt havde busser og lastbiler overtaget transporten af passagerer og gods.

Færdsel i naturen – vis hensyn

På Vandruterne Horsens Fjord og Banestien går du mange steder på private arealer. Lodsejerne har velvilligt åbnet arealerne for færdsel, så vis hensyn og husk altid at tage dit affald med hjem.

Naturbeskyttelseslovens regler gælder

- Du må gå og cykle på veje og stier.
- I privatejede skove må man benytte stier og skovveje, ligesom færdsel til fods på udyrkede arealer må ske fra kl. 6 til solnedgang – dog ikke cykling på strækninger med forbud.
- I offentlige skove må du også gå uden for stierne og færdes om natten.
- Hunde skal føres i snor.
- Du må plukke bær, svampe og blomster til eget forbrug på arealer, du har lovlig adgang til. Dog ikke fredede arter.
- Færdsel i indhegninger med græssende dyr er på eget ansvar. Hold god afstand til dyrene og medtag ikke hunde i indhegningen.

Ophold

- I private skove og på private udyrkede arealer må du ikke opholde dig inden for 150 m fra ejernes beboelses- og driftsbygninger.
- I offentlige skove må du ikke opholde dig inden for 50 m fra beboede bygninger.

Jagt, landbrugs- og skovarbejde

- Ejeren af private veje og stier i det åbne land, udyrkede arealer og private skove kan ved skiltning forbyde adgang på dage, hvor der er jagt eller intensiv landbrugs- og skovarbejde.

Om vandruterne

- Vandruten Horsens Fjord er lavet og bliver vedligeholdt i et samarbejde mellem lodsejerne, Horsens, Odder og Hedensted Kommuner samt Naturstyrelsen.

Vandruterne Horsens Fjord og Banestien er afmærket med røde pile og prikker på træpæle.

Lokale ruter og SPØR er afmærket med gule pile og prikker. Pælene er brune på private arealer, sorte på kommunale arealer og røde på stats arealer.

Welcome to the hiking routes Horsens Fjord and Banestien

The hiking routes Horsens Fjord and Banestien (Horsens-Odder) runs through the hilly landscape along the inlet. You walk alternately close to the shoreline and high up in the landscape – rewarded with a succession of spectacular views of the inlet with the islands of Vorse, Alrø, and Hjørnø.

The first Jutland railway line, Aarhus-Langå-Randers, opened in 1862. The Fredericia-Aarhus line was adopted by law in 1861, and the line with the railway station in Horsens opened in 1868.

The private railway Horsens-Odder operated in the period 1904-1967.

Willkommen auf die Wanderrouten Horsens Fjord und Banestien

Die Wanderrouten Horsens Fjord und Banestien (Horsens-Odder) führt durch die hügelige Fjordlandschaft. Man geht abwechselnd direkt am Ufer und oben in der Landschaft – mit der einen spektakulären Aussicht nach der anderen über den Fjord mit den Inseln Vorse, Alrø und Hjørnø.

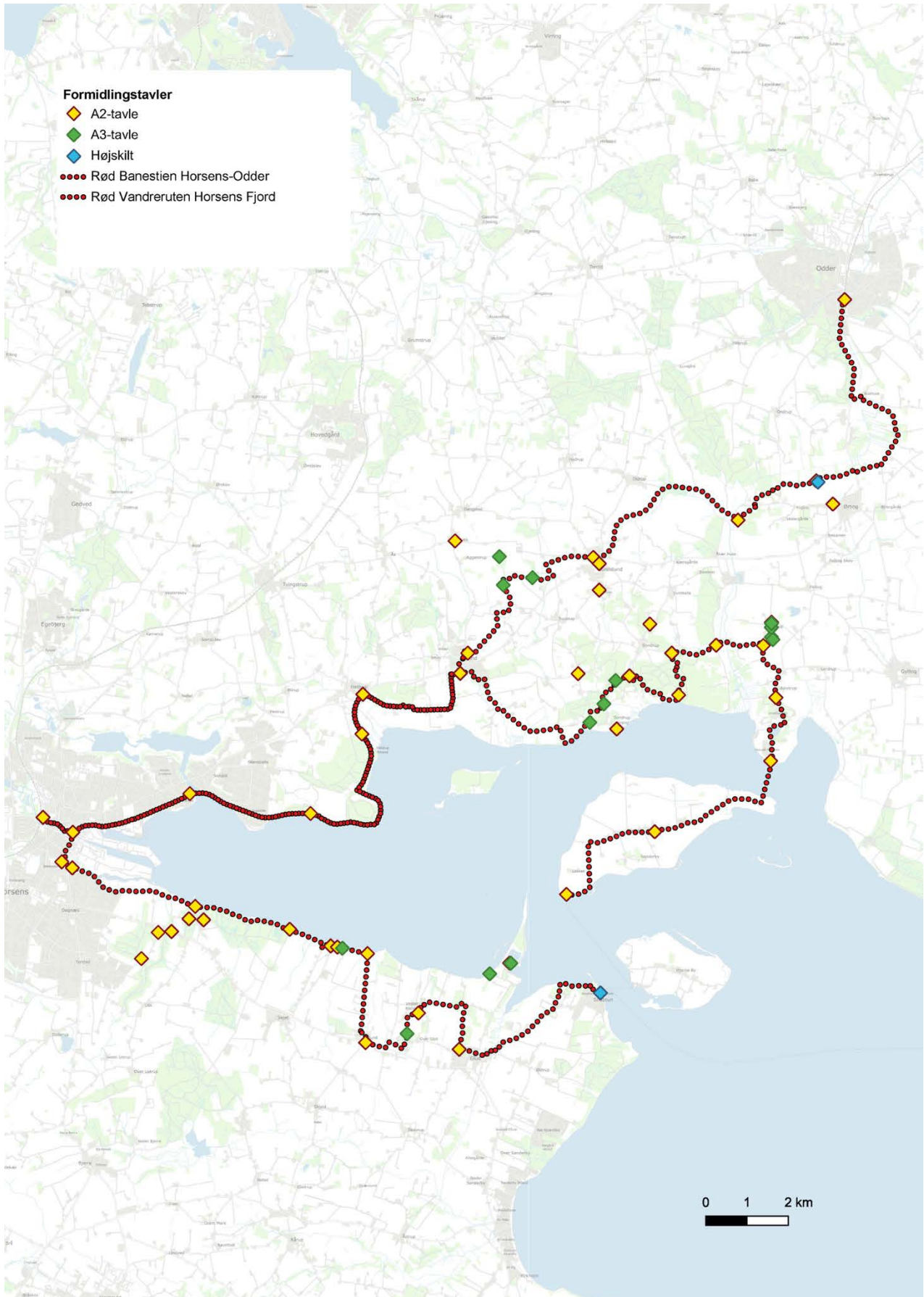
Die erste jütlandsche Eisenbahnlinie, Aarhus-Langå-Randers, wurde 1862 eröffnet. Die Fredericia-Aarhus-Linie wurde 1861 gesetzlich verabschiedet, und die Linie mit dem Bahnhof in Horsens wurde 1868 eröffnet. Die Privatbahn Horsens-Odder war von 1904 bis 1967 in Betrieb.

Legend:

- Sevingshøjstadsøen, Sogstrupstrøen, Søhøvedgård, Søhøvedgård, Søhøvedgård
- Lystbådehavn, Marina, Yachtklubben
- Badesæder, Støtning, pladser, Badesæder
- Toilet, Toilet, Toilet
- Madpakkehus, Picnic area, Picknickplads
- Legeplads, Playground, Spielplatz
- Udflugtspunkt, Viewpoint, Ausflugsortpunkt
- Atmarkede hovedvandruter, Signpostet main hiking trails, Markierte Hauptwanderwege
- Atmarkede sidevandruter, Signpostet side hiking trails, Markierte Nebenwanderwege
- Nationale cykelruter, National cycle routes, Nationale Radwege
- Regionale cykelruter, Regional cycling routes, Regionale Radwege

GeoDanmark-data: © Styrelsen for Dataindsamling og Infrastruktur og Danske Kommuner.

A2-formidlingstavle opsat ved Banestien gennem Hundslund

Indholdsmæssigt er alle tavler udført ud fra gængse designskabeloner med et generelt udgangspunkt i Naturstyrelsens design.

Kort på formidlingstavlerne er udarbejdet af frie kortdata fra dataforsyningen.dk. Det gælder f.eks. GeoDanmarks landkortdata, matrikelkort, luftfotos og Danmarks Højdemodel. De senest opdaterede datasæt er viderebearbejdet til grundkort, hvor man kan tilføje lagvis af informationer – ruter, piktogrammer for faciliteter, formidlingspunkter etc. Tracks til de fremstillede ruter er indlæst på kortene og leveret til kommunernes GIS-medarbejdere, som har indlæst dem på myndighedernes fælles database for friluftsfaciliteter, GeoFa (Geografiske Fagdata i GeoDanmark).

Teknisk er formidlingstavlerne printet direkte på 3 mm tyk Alu Sandwich (Di-Bond) plade med UV-bestandigt print, og overfladen er afsluttet med et beskyttende lag antigraffiti folie. Denne printmetode er billig og driftssikker, og den vurderes at kunne holde i direkte sollys i minimum 5 år. Det er ikke nødvendigt med en længere holdbarhed, da indholdet på informationstavlerne alligevel bør udskiftes, når det ikke længere er relevant.

Et grundprincip i formidlingen er, at tavler med kort altid nordvendes, og at tavlestativerne også gør dette, så betragteren vender sig mod nord, når kortet læses. Det kan se lidt pudsigt ud, hvis et skråbord eller højskilt vender ”ryggen” til publikum for at kortet kan blive nordvendt, men det vurderes at være bedre, end at kortet vender forkert i forhold til publikums mulighed for at orientere sig. Hvis dét, som er til højre for en på kortet, også ligger til højre for den position, hvor man befinder sig, så vil det være lettere for de fleste at tage informationer fra kortet med sig i hukommelsen og begynde eller fortsætte turen i den rigtige retning.

Piktogramskilte og vejvisere

Der er fremstillet og opsat:

- Ca. 500 piktogramskilte
- 4 vejvisere

Vejviserne og piktogramskiltene vejleder publikum under turen i landskabet og skal kunne aflæses i fart til fods eller på cykel. Derfor skal de være så simple, at de kan aflæses på afstand, og valget af symboler skal være så gængse som muligt. Igen er der taget afsæt i Naturstyrelsens skiltedesign – dog suppleret med piktogrammer m.v., som ikke fremgår af Naturstyrelsens piktogramsamlinger.

Hovedreglen er, at lange gennemgående ruter som f.eks. Banestien og Vandreruten Horsens Fjord er afmærket med rutenavn og røde pile og prikker. Sideruter er afmærket med rutenavn og gule pile og prikker. Undertiden sættes afstandsangivelser op, hvor det er relevant.

Folderen er udarbejdet som et friluftskort med ruter aftegnet, som de er afmærket i landskabet og piktogrammer for faciliteter fjorden rundt.

Teknisk er piktogramskilte printet direkte på 2 mm tyk Alu Sandwich (Di-Bond) plade med UV-bestandigt print. Overfladen er lakeret, så den er smudsafvisende og derfor ikke så let får belægninger af alger o.lign.

Blå prikker og pile på piktogrammer er forbeholdt cykelruterne, som også efter vejreglerne er afmærket med blå skilte, som det er tilfældet med Cykelruten Horsens Fjord.

Folder om friluftslivets muligheder

Der er udarbejdet en trykt folder, som primært er et friluftskort, der korresponderer med de opsatte informationstavler og med navne og farver på ruterne i landskabet. Dertil kommer lidt overordnet fortælling om Horsens Fjord og muligheder for at hente yderligere nyttig information.

Kortet i folderen er, som kortene på tavlerne, udarbejdet af frie kortdata fra dataforsyningen.dk. Kortet i folderen dækker hele Horsens Fjord inkl. Endelave i modsætning til kortene på tavlerne, som dækker et udsnit af lokalområdet, man befinder sig i. På den måde sikrer folderen et overblik

til planlægning af ture, mens kortbordene og piktogrammerne i landskabet kan benyttes under turen.

Folderen er udført i en printet version i folder M65-format, som er det mest gængse folderformat, men ligger også til download i en printvenlig A4-version på kommunernes hjemmesider og Kystlandet.dk.

QR-koder

QR-koder er en hurtig måde (Quick Respons) at tilgå information fra Internettet. I grafikken skjuler der sig en kode, der kan tolkes af kameraet på en smartphone. Koden leder publikum ind til en bestemt hjemmeside, hvorfra man kan hente on-line information.

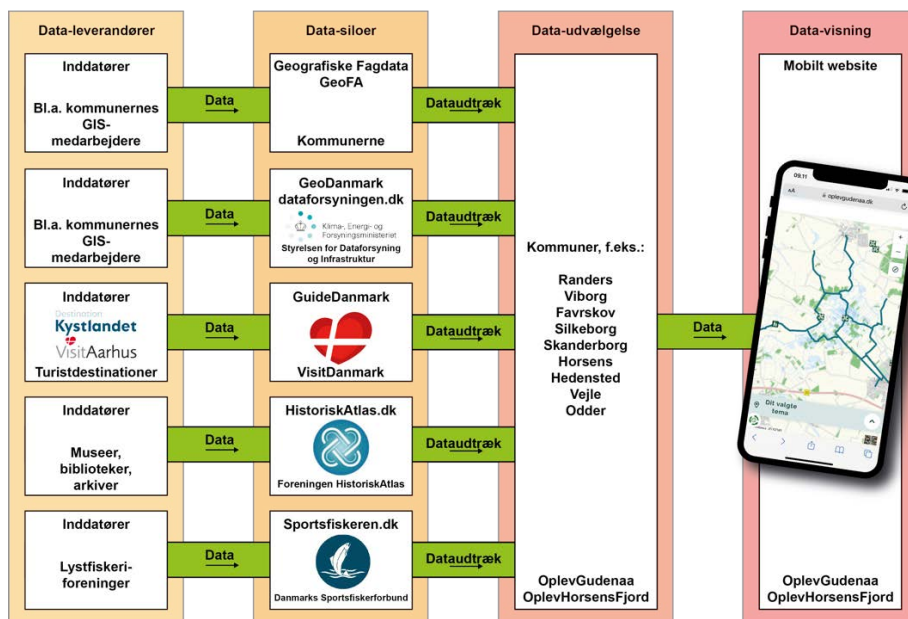
I Ålstrup er der opsat QR-koder, som leder ind til fortællinger om landsbyens historiske huse. Fortællingerne er kvalitetssikrede af Odder Museum og indtalt i tre sprogversioner på dansk, engelsk og tysk.

Som en særlig service i forhold til vandre- og cykelturister, som finder frem til Alrøs sydspids eller Snavstun, er der opsat QR-koder med henvisning til Midttrafiks buskøreplaner samt cykelfærgens sejlplan. På infotavlerne generelt er der også henvisning til busser, cykelfærgen og muligheder for primitiv overnatning.

Ved Borre Knob og ved Brund Strandvej er der opsat QR-koder med henvisning til tidevandstabellerne over Horsens Fjord. På den måde kan publikum orientere sig om muligheden for at vælge den offentlige adgangsret langs stranden frem for Vandreruten Horsens Fjord gennem Glud og Brund.

På samtlige informationstavler er der vist en QR-kode med henvisning til den digitale platform OplevHorsensFjord.dk.

De digitale platforme *OplevGudena.dk* og *OplevHorsensFjord.dk* er opbygget ud fra nationale datasiloer, som opdateres løbende.

OplevHorsensFjord.dk

Ved opbygningen af det mobile websites *OplevGudena.dk* er der arbejdet intenst på at videreudvikle, tilpasse og fremtidssikre data. Det er lykkedes at opfylde ambitionerne om at kunne høste data dynamisk fra nationale datasiloer. Det vil sige, at data, der opdateres på datasiloerne automatisk opdateres på *OplevGudena.dk*. Der er tale om data fra:

- GeoFa / GeoDanmark
- GuideDanmark / VisitDanmark
- HistoriskAtlas.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund

Det er et gennembrud for formidlingsindsatsen generelt, at det er lykkedes rent teknisk at høste og vise et stort samlet datasæt. Og det er sandsynligvis kun lykkedes som følge af stor vedholdenhed gennem et langt projekforløb i regi af forskellige interessenter i Søhøjlandet og langs Gudenåen.

Da både Horsens Kommune og Hedensted Kommune deltager i GudenåSamarbejdet, som i dag er ansvarlig for *OplevGudena.dk*, så har det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord fået overdraget en kopi af *OplevGudena.dk* under navnet *OplevHorsensFjord.dk*. Den eneste omkostning har været at opbygge en ny digital indgangsside med en anden titel.

Dermed vises ruterne fra samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord allerede automatisk på bl.a. den digitale platform *OplevHorsensFjord.dk*, som opfylder GDPR-reglerne og tilgængelighedsreglerne for digital formidling.

5. Omfattede og afledte lokale projekter

Som en naturlig del af samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord er en del følgeprojekter inddraget under samarbejdet og dermed blevet en integreret del af arbejdet. Det handler om bl.a.:

1. Gule ruter i statsskovene ved Boller
2. Cykelruten Horsens Fjord
3. Landsbyen Ålstrup
4. Oldermændslauget i Ørting
5. Overnatningsfaciliteter ved Hundslundhallen
6. Formidling af Gyllings historie
7. SPOR'ene Bisholt Rundt og Borre Knob

Ad 1.: Gule ruter i statsskovene ved Boller

I forbindelse med udviklingen i byområdet Horsens Syd bevilgede Horsens Kommune midler til afmærkning af gule sideruter til Vandreruten Horsens Fjord. Naturstyrelsen Trekantsområdet var positive overfor afmærkningen og bidrog med faglig sparring til arbejdet med at udføre afmærkningen og opsætte informationstavler.

Status: Delprojektet er afsluttet.

Ad 2.: Cykelruten Horsens Fjord

Nogle måneder før indvielsen af Vandreruten Horsens Fjord blev der fremsat et politisk ønske om også at kunne indvie en cykelrute med betegnelsen Cykelruten Horsens Fjord og gerne sammenfaldende med vandreruten.

Da det vandrede publikum ikke stiller de samme krav til underlag, som det cyklende publikum, var det ikke muligt at koble afmærkning af cykelruten sammen med vandreruten alene på baggrund af belægningsforholdene. Endvidere rummede de frivillige aftaler med lodsejerne flere steder ikke mulighed for at koble cykling på aftalerne, da lodsejerne havde udtrykt bekymring for netop cykling på de aftalte ruter.

Derfor blev der kigget på den nationale Cykelrute 5 og Kulturringen, som til sammen udgjorde en rundtur omkring Horsens Fjord via cykelfærgen Alrø-Hjarnø-Snaptun. Der var i forvejen et vist sammenfald til Vandreruten Horsens Fjord på cykelegnede delstrækninger, så inden indvielsen lykkedes det at få afmærket Cykelruten Horsens Fjord som lokal cykelrute 87.

Afmærkningen bestod i udskiftning af samtlige eksisterende vejafmærkninger med den Nationale Cykelrute 5 og Kulturringen, så der på de samme skilte også indgik cykelrute 87 og på flere af skiltene også med navnetrækket Cykelruten Horsens Fjord.

Status: Delprojektet er afsluttet.

Ad 3.: Landsbyen Ålstrup

Det grønne partnerskab om landsbyen Ålstrup var allerede skudt i gang, da samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord blev påbegyndt. Man havde i partnerskabet formuleret ønsker og var kommet til finansieringsfasen. Dermed opstod en synergi mellem Vandreruten Horsens Fjord med planer om en ny parkeringsplads syd for Amstrup og en siderute til Vandreruten Horsens Fjord fra parkeringspladsen til Ålstrup.

Derfor aflagde den politiske styregruppe på sin ekskursion i juni 2019 besøg i Ålstrup for at høre om partnerskabets tanker og se et konkret eksempel på, hvordan borgerdrevne projekter kan støtte myndighedsprojekter og omvendt.

Partnerskabet kunne i september 2020 afslutte finansieringsfasen, og sætte gang i myndighedsarbejdet. I oktober 2021 blev projektet meget festligt indviet med et talstærkt

Den politiske styregruppe, den administrative styregruppe og arbejdsgruppen på ekskursion til Ålstrup i juni 2019

fremmøde fra bl.a. nabolandsbyer. Den officielle del af indvielsen blev foretaget med taler fra Elvin Hansen fra den politiske styregruppe for det tværkommunale Samarbejde om Naturområde Horsens Fjord og repræsentanter fra partnerskabet.

Status: Delprojektet er afsluttet.

Ad 4.: Oldermannshøjen i Ørting

Partnerskabet om Oldermannshøjen i Ørting tog udgangspunkt i Ørting-Falling Lokalråds ønske om på historisk fællesjord at forskønne en stenkreds til minde om udskiftningen af Ørting. På arealet stod en faldefærdig tidl. spejderhytte, og bevoksningen tog meget af udsigten over Ørting Mose fra højdedraget med stenkredsen. Nuværende ejere af de oprindelige gårde i Ørting deltog i partnerskabet som repr. for Oldermannslauget, ligesom naboer til området leverede en stor indsats.

Der var ønske om at fjerne hytten og åbne arealet op ved rydning af træer samt efterfølgende sætte græsningspleje på arealet. I maj 2021 var finansieringen på plads, og arbejdet med at søge myndighedstilladelser og udføre projektet kunne gå i gang.

Projektet blev indviet sammen med den store indvielse af vandreruterne omkring fjorden den 29. april 2023. Udvalgsformand Kresten Bjerre fra Odder Kommunes udvalg for Klima og Plan holdt tale ved indvielsen sammen med repræsentanter for nabolodsejere og Lokalrådet.

Status: Delprojektet er afsluttet.

Geder står for naturplejen af Oldermannshøjen i Ørting.

Ad 5.: Overnatningsfaciliteter ved Hundslundhallen

Hundslundhallen ligger mellem Banestien og nogle af de nyafmærkede kirkestier, som indgår i fredningen omkring Sondrup Bakker. Hallen ligger derfor optimalt ved afmærkede vandreruter, og halbestyrelsen har set en mulighed i at få etableret primitive overnatningsfaciliteter ved hallen. Hallens motto for ny udvikling er: *Naturen ind i Hallen og Hallen ud i Naturen.*

Derfor har halbestyrelsen etableret et grønt partnerskab, som har udarbejdet en projektbeskrivelse for etablering af 4 sheltere, en grillhytte, en oplevelsesplatform med grejbank og et offentligt toilet.

I december 2022 var partnerskabets ønsker fuldt finansierede, og arbejdet med myndighedstilladelser blev sat i gang. Det viste sig, at der var behov for en ny lokalplan for området, og Odder Kommune har i skrivende stund netop vedtaget forslag til lokalplan, som er sendt i offentlig høring.

Status: Afventer lokalplanens endelige vedtagelse.

Ad 6.: Formidling af Gyllings historie

Partnerskabet har ladet sig inspirere af Ålstrup og vil gerne etablere QR-kodebaseret formidling af byens mange historiske huse samt formidle nye teorier om Gyllings tidlige betydning. Gylling var måske allerede i vikingetiden og middelalderen en betydende handelsby ved udmundingen af Horsens Fjord. Endvidere opsættes fortællinger om fjordens fugle både øst og vest for byen. I en fase 2 ønskes der etableret et offentligt toilet ved Gylling Mølle, som er et samlingspunkt i bymidten.

Partnerskabets ønsker er beskrevet, og arbejdet med at skaffe finansiering er godt i gang. De første bevillinger er i hus.

Status: Der arbejdes på at skaffe fuld finansiering til fase 1.

Ad 7.: SPOR'ene Bisholt Rundt og Borre Knob

SPOR'ene Bisholt Rundt og Borre Knob er delvist realiserede, idet ruterne er afmærkede, og der er opsat en del af de formidlingstavler, som projektet omfatter. Der mangler at blive opført et madpakkehus i Bisholt og opsat formidling i det eksisterende madpakkehus på Borre Knob. Endvidere er der mulighed for at gå videre med pleje af rynket rose ved madpakkehuset på Borre Knob.

Projektet afventer endnu lidt finansiering, inden myndighedsarbejdet for madpakkehuset kan gå i gang. Friluftsrådet har bevilget halvdelen af de nødvendige midler.

Status: Der arbejdes på at skaffe på fuld finansiering.

6. Drift af ruter og formidling

Det er afgørende for en lang levetid på vandreruterne og cykelruterne ved Horsens Fjord, at driften udføres til stadighed. Med drift tænkes der på:

1. Slåning af tracéer, hvor det er nødvendigt
2. Fritlægning af stiafmærkninger, så de er tydelige
3. Vedligehold af piktogrammer og vejvisere
4. Vedligehold af formidlingstavler
5. Løbende opdatering af folder og den digitale platform OplevHorsensFjord.dk

Ad 1.: Slåning af tracéer, hvor det er nødvendigt

Mange af vandregæsterne i naturen er normalt hårdføre og kan tage fodtøj på efter forholdene. Men af hensyn til ældre, gangbesværede og publikummer, som er uvante med færdsel i naturen, så er det vigtigt, at man sikrer fremkommelighed på de afmærkede ruter.

Det handler f.eks. om græsklipning og fjernelse af nedfaldne grene og andre forhindringer. Det kan også være at skære udhængende grene tilbage og lægge grus i huller, hvor der slides meget på stierne. Endvidere skal de anlagte faldlåger, spange, trappe og træstier efterses for råd og løse brædder, skruer etc. Hovedopgaven må forventes at ligge ved kommunerne – dog ved Naturstyrelsen på statens arealer, med mindre styrelsen har aftaler med kommunerne om at drifte stierne.

Hver kommune har modtaget en digital og georefereret oversigt over ruterne og kan lægge driftsarbejdet ind i de rutiner, men ellers har i kommunen med at sikre drift. Det er op til den enkelte kommune at sikre ressourcer til udførelsen af driftsarbejdet.

Ad 2.: Fritlægning af stiafmærkninger, så de er tydelige

Vedligeholdelsesopgaven indebærer, at bevoksning omkring rute- og piktogrampæle skal skæres tilbage med jævne mellemrum, da de ellers forsvinder i højt græs og krat.

Hver kommune har modtaget en digital og georefereret oversigt over afmærkningspæle og kan lægge driftsarbejdet ind i de rutiner, men ellers har i kommunen med at sikre drift.

Ad 3.: Vedligehold af piktogrammer og vejvisere

Piktogrammer og vejvisere bør udskiftes, når de er skadede – f.eks. ved påkørsel eller blegning. Ellers risikerer publikum at fare vild med klager over dårlig afmærkning til følge.

Ad 4.: Vedligehold af formidlingstavler

En del af de opsatte tavler har erstattet gamle amtslige informationstavler, som i længere tid ikke har været opdaterede. Signalet med amtslige logoer har ikke haft relevans siden den seneste

kommunalreform, mens også almindelig udvikling har gjort kort og informationer på tavlerne forældede.

Det er desværre ofte et generelt problem ved opsætning af infotavler i landskabet, at driftspartnerne ikke har været opmærksomme nok på at få dem skiftet ud, når de ikke længere er relevante.

Samtlige dokumenter, som omfatter indholdet på tavlerne udarbejdet under samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord, er overdraget til de respektive kommuner som linkede InDesign-filer, så kommunerne ikke er leverandørfhængige ved drift og videre udvikling af formidlingen. Hver kommune har modtaget en digital og georefereret oversigt over formidlingstavler og kan lægge driftsarbejdet ind i de rutiner, man ellers har i kommunen med at sikre drift.

Ad 5.: Løbende opdatering af folder og den digitale platform OplevHorsensFjord.dk

Folderen, som omfatter et stort landskabsområde, skal efter behov opdateres som følge af ændringer i tilgængelighed, faciliteter eller formidling. Derfor skal man nøje overveje, hvor store oplag man printer folderen i, og hvordan man distribuerer folderen ud til publikum. I dag distribueres folderen fra rådhusene og af Kystlandet.

Driftsopgaven med at opdatere folderen over Naturområde Horsens Fjord ligger som udgangspunkt ved kommunerne i fællesskab. Dokumenter til folderen er overdraget til de respektive kommuner som linkede InDesign-filer, så kommunerne ikke er leverandørfhængige ved drift og videre udvikling af folderen.

Den digitale platform OplevHorsensFjord.dk ligger teknisk på en server ved Horsens Kommune. Platformen henter som nævnt sine data i nationale datasiloer, hvor opdateringsarbejdet allerede er placeret hos en række medarbejdere – f.eks. i GIS-afdelingerne (GeoFa), ved Kystlandet (GuideDanmark) og museerne (HistoriskAtlas.dk). Opgaven med at opdatere og udvikle den digitale opsætning af OplevHorsensFjord.dk ligger som udgangspunkt ved kommunerne i fællesskab. Her kan man nyde fordel af det udviklingsarbejde, der knytter sig til OplevGudenaa.dk.

Lodsejer Hans Shur og borgmestrene Peter Sørensen, Ole Vind og Lone Jakobi indvier samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord ved Borre Knob den 29. april 2023.

7. Indvielsen den 29. april 2023

Den politiske styregruppe vedtog som en del af arbejdsopgaven, at

Borgerne skal inddrages i projektet ved f.eks. indvielser af stier eller åbning af faciliteter. Det kan f.eks. være i form af arrangerede vandreture, så interesserede kommer ud i området og oplever det på egen hånd.

Da indvielsen af Banestien ikke kunne gennemføres på grund af Corona-nedlukningen blev det besluttet at arrangere en større samlet fejring af resultaterne af det tværkommunale Samarbejde om Naturområde Horsens Fjord lørdag den 29. april 2023. Her kunne man således indvie både Cykelruten Horsens Fjord, Vandreruten Horsens Fjord, Banestien og alle de tilknyttede sideruter. Indvielsen skulle samtidig fokusere på den store velvilje, som private lodsejere havde udvist og som havde muliggjort, at et sammenhængende afmærket rutenet omkring Horsens Fjord var blevet en realitet.

Der blev lagt et omfattende program med officielle taler ved de tre borgmestre og en repr. for lodsejerne samt en række guidede ture og arrangementer rundt om Horsens Fjord:

- Officiel indvielse ved Borre Knob med taler og snoreklip
- Cykelture på egen hånd. Cykelfærgen Alrø-Snaptun sejlede non-stop på dagen
- Vandreture på sydsiden af fjorden (bus ud – vandring tilbage)
- Vandreture på nordsiden af fjorden (bus ud – vandring tilbage)
- Guided tur Borre Knob rundt med Hedensted Kommunes naturvejleder
- Guided tur Bisholdt Rundt med Glud Museum og Hedensted Kommune
- Guidet cykeltur mellem Sundet og Haldrup
- Guided tur Snaptun rundt med Snaptun Lokalråd
- Guided tur om Gylling bys historie med det grønne partnerskab
- Guided tur Ålstrup rundt med det grønne partnerskab
- Guided tur Ørting / indvielsen af Oldermanshøjen med det grønne partnerskab
- Guided tur i Kornets vugge med Sejet Planteforædling og Tremhøj Museum
- Guided tur De Dødes Landskab ved Boller med Museum Horsens
- Husodde Strand - familietur med naturbingo ved Horsens Kommune

Indvielsen var velbesøgt, og mange fik oplevelser omkring fjorden ved de mange guidede arrangementer.

8. Udestående

I forhold til de ambitioner, som politiske styregruppe, den administrative og arbejdsgruppen havde lagt ind i det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord, så kan projektet betragtes som succesfuldt gennemført.

Som forklaret vil der blive arbejdet videre med en række lokale grønne partnerskaber som selvstændige projekter, der vil supplere resultatet af det tværkommunale samarbejde:

- Det grønne partnerskab i Gylling
- Det grønne partnerskab ved Hundslundshallen
- Færdiggørelse af SPOR´et Bisholt Rundt med madpakkehus og formidling på Borre Knob
- Naturpleje på Borre Knob

Der har undervejs været nogle ambitioner, som det ikke har været muligt at gennemføre, og som kommunerne efterfølgende kan tage stilling til, om de vil arbejde videre med:

1. Lodsejerforhandlinger på Alrø
2. Ny cykelfærge
3. Idékatalog med borgernes forslag
4. Pejlemærker for den videre udvikling

Ad 1.: Lodsejerforhandlinger på Alrø

Vandreruten Horsens Fjord og Cykelruten Horsens Fjord har sammenfaldende forløb over Alrø fra Alrø-dæmningen til sydspidsen af Alrø. Begge ruter følger også den asfalterede, centrale vej på øen, Alrøvej, med en del motoriseret trafik. Det var ambitionen at tage kontakte til Alrø Borger- og Idrætsforening samt til lodsejerne på Alrø for at afdække muligheden for at forlægge især vandreruten til et andet og mere fredeligt forløb over øen efter frivillighedsprincipperne. Denne delopgave måtte opgives som følge af prioritering af projektets sidste ressourcer.

Ad 2.: Ny cykelfærge

Der blev på et tidspunkt arbejdet på en idé om at indkøbe en solcelledrevet cykelfærge til at betjene overfarten mellem Alrø og Hjarnø. Cykelfærgen sejler i dag i en begrænset periode af året, og skal bookes på forhånd. Det betyder reelt, at publikum, som vil rundt om fjorden via Vandreruten Horsens Fjord eller Cykelruten Horsens Fjord en stor del af året ikke kan komme over fjorden.

Problemstillingen med at sikre infrastrukturen på tværs af Horsens Fjord overgik i løbet af projektperioden til videre behandling i den nye strategisk-fysiske udviklingsplan, Længe Leve Horsens Fjord.

Ad 3.: Idékatalog med borgernes forslag

Der blev tidlig i forløbet udarbejdet et foreløbigt idékatalog med indkomne ideer fra borgerne. Det var planen løbende at udvikle idékataloget ved indvielser og arrangementer, og første indsat skulle have været i tilknytning til en indvielse af Banestien. Denne indvielse måtte desværre aflyses som følge af Corona-nedlukningen.

Arbejdet med idékataloget blev indstillet, da opgaven naturligt overgik til videre behandling i de workshops, som blev gennemført som indledning til den nye strategisk-fysiske udviklingsplan, Længe Leve Horsens Fjord.

Ad 4.: Pejlemærker for den videre udvikling

Som nævnt i indledningen blev der ved udgangen af 2017 igangsat en foranalyse omkring muligheden for at etablere en naturpark eller lignende i Horsens Fjord. Foranalysen førte til en anbefaling af et flerårigt samarbejde, som kunne udmunde i en anbefaling til politisk afklaring om at etablere f.eks. en naturpark efter Friluftsrådets model eller en UNESCO Geopark.

En UNESCO Geopark kunne begrundes i de helt særlige geologiske forhold i Horsens Fjord. Horsens Fjords geologiske dannelseshistorier er ulig de øvrige østjyske fjorde, idet der dybt i undergrunden er sket en forkastning, som skabte en flere hundrede meter dyb fjord. Fjorden er siden ved sedimentering omdannet til et stort østjysk vadehav.

Andre tværkommunale initiativer er blevet prioriteret, inden det tværkommunale Samarbejde om Naturområde Horsens Fjord kunne afrapporteres.

- Længe leve Horsens Fjord
- Havsamarbejdet
- Naturpark Svanegrund

Det blev af Horsens, Hedensted og Odder Kommuner i foråret 2022 politisk besluttet at igangsætte en strategisk-fysisk udviklingsplan, Længe Leve Horsens Fjord, med fokus på at arbejde med en bæredygtig turismeudvikling omkring fjorden. Udviklingsplanen lå færdig til politisk godkendelse umiddelbart før sommerferien 2023 og er politisk vedtaget af de tre byråd. Samarbejdet om Naturområde Horsens Fjord er benævnt fase 1, mens Længe Leve Horsens Fjord benævnes fase 2.

I maj 2023 kunne Norddjurs, Syddjurs, Samsø, Aarhus, Odder, Horsens og Hedensted Kommuner offentliggøre det tværkommunale projekt om Havsamarbejdet, der skal øge biodiversiteten og naturtilstanden i den østjyske del af Kattegat. En af de væsentligste ambitioner for det nye samarbejde er, at det skal ske via en bred koordinering mellem kommunerne, borgere, forskere, myndigheder og private aktører. Et af de første skridt har været at ansætte en havmiljøkoordinator foreløbig for en treårig periode.

Initiativet til Naturpark Svanegrund er taget af kommunalbestyrelsesmedlem Palle Holsting i Odder Kommune og handler om at etablere en marin naturpark efter Friluftsrådets model i havområdet ud for Odder, Horsens, Hedensted og Samsø Kommuner. Som et oplæg til videre drøftelse omfatter Naturpark Svanegrund Natura 2000-området Horsens Fjord, havet øst for og Endelave samt farvandet omfattende Tunø. Hovedformålet med Naturpark Svanegrund er derfor at rette fokus på det marine område og bidrage til at skabe en større indsats med beskyttelse, benyttelse og formidling af det fantastiske område. Odder Kommunes udvalg for Klima og Plan har i august 2023 besluttet at forankre projektet i Havsamarbejdet og bevilget et beløb til forprojekt og fondsansøgninger.

9. Regnskab

Alle tal i det følgende er opgjort eksklusivt moms.

Det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord fik som afsæt en bevilling fra hver af de tre kommuner på 250.000 kr. over fire år – i alt en grundøkonomi på 3,0 mio. kr.

Horsens Kommune bevilgede yderligere midler til ekstra opgaver om afmærkning af stier nord for fjorden og i statskovene syd for fjorden (afledt delprojekt 1).

Endvidere bevilgede de tre kommuner hver et beløb til afmærkning af Cykelruten Horsens Fjord fordelt efter strækningens længde i hver kommune (afledt delprojekt 2).

En række lokale grønne partnerskaber indgik i helheden med ekstern finansiering fra forskellige fonde og puljer (afledte delprojekter 3-7).

I det følgende bringes en oversigt over de bevilgede og fakturerede ydelser opgjort på hovedprojektet om det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord samt de 7 afledte lokale projekter.

0. Det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord, AFSLUTTET
1. Gule ruter i statskovene ved Boller, AFSLUTTET
2. Cykelruten Horsens Fjord, AFSLUTTET
3. Landsbyen Ålstrup, AFSLUTTET
4. Oldermannshøjen, Ørting, AFSLUTTET
5. Overnatningsfaciliteter ved Hundslundhallen, I GANG
6. Gylling historie, I GANG
7. Madpakkehus og formidling v. SPOR'ene Bisholt og Borre Knob, I GANG

Det tværkommunale samarbejde om Naturområde Horsens Fjord

Indtægter	
Grundbevilling fra Horsens, Hedensted og Odder Kommuner	3.000.000
Ekstrabevilling Horsens Kommune	350.000
Bevilling fra SPOR	68.935
Indtægter i alt	3.418.935
Udgifter	
2019, Opstart, organisering, kortlægning	-306.906
2020, Ruteafmærkning, naturpleje, lodsejeraftaler, arealopkøb etc.	-1.020.165
2021, Lodsejeraftaler, ruteafmærkning	-828.483
2022, Anlæg af spange, trappe, etablering af SPOR	-474.385
2023, Etablering af cykelrute, formidling, indvielse, afslutning	-788.996
Udgifter i alt	-3.418.935
Saldo/balance	0

Afledte delprojekter

1. Gule ruter i statsskovene ved Boller, AFSLUTTET	
Indtægter	
Horsens Kommune	180.000
Indtægter i alt	180.000
Udgifter	
Afmærkning og formidling	-180.000
Udgifter i alt	-180.000
Balance	0

2. Cykelruten Horsens Fjord, AFSLUTTET	
Indtægter	
Horsens Kommune	94.988
Odder Kommune	29.097
Hedensted Kommune	63.638
Indtægter i alt	187.723
Udgifter	
Planlægning, afmærkning, indkøb af skilte	-187.723
Udgifter i alt	-187.723
Balance	0

3. Landsbyen Ålstrup, AFSLUTTET	
Indtægter	
Odder Kommune, intern løn	15.000
Frivilligindsats	21.500
Friluftsrådet, bevilget	175.000
Spor i Landskabet, bevilget	37.474
Privat donation	80.000
Lokalrådspuljen	40.000
Odder Kommune, bæredygtighedspuljen	50.000
Nordeafonden - her-bor-vi	362.634
Indtægter, i alt	781.607
Udgifter	
Planlægning, anlæg og formidling	-781.607
Udgifter i alt	-781.607
Balance	0

4. Oldermanshøjen, Ørting, AFSLUTTET	
Indtægter	
Lokalrådspuljen i Odder Kommune, bevilget	32.000
Friluftsrådet, bevilget	56.000
Samarbejdet om Horsens Fjord	13.486
MTK-udvalget	8.000
Indtægter i alt	109.486
Udgifter	
Planlægning, anlæg og formidling	-109.486
Udgifter i alt	-109.486
Balance	0

5. Overnatningsfaciliteter ved Hundslundhallen, I GANG	
Indtægter	
Friluftsrådet, ansøgt og bevilget	220.000
Hus-forbi, ansøgt og bevilget (lille shelter)	18.000
Odder Kommunes pulje til grønne initiativer, bevilget	40.000
Norlys	160.000
Nordeafonden	577.520
Bolig og Planstyrelsen, landdistriktmidler	201.760
Indtægter i alt	1.217.280
Udgifter	
Planlægning, anlæg og formidling	0
Udgifter i alt	0
Balance	1.217.280

6. Gylling historie, I GANG	
Indtægter	
Odder Kommune	40.000
Friluftsrådet (kommunal momsafløftning)	160.000
LAG Odder-Hedensted (indstillet)	224.775
Indtægter i alt	424.775
Udgifter	
Planlægning, anlæg og formidling	0
Udgifter i alt	0
Balance	424.775

7. Madpakkehus og formidling, SPOR'ene Bisholt og Borre Knob, I GANG	
Indtægter	
Friluftsrådet	160.000
Indtægter i alt	160.000
Udgifter	
Planlægning, anlæg og formidling	0
Udgifter i alt	0
Balance	160.000

Overblik		%
Kommunale bevillinger, i alt	3.706.344	57,4
Fonde og puljer	2.762.083	42,6
Bevillinger i alt	6.468.427	100,0